

14. Learn About Public Relations. Public Relations Society of America (PRSA). URL: <https://www.prsa.org/prssa/about-prssa/learn-about-pr> (accessed 04.09.2023)
15. Maksymiv S. How Strategic Communications Are Managed In Wartime Ukraine: Pros and Cons. *Ukraine World*. October 5, 2022. URL: <https://ukraineworld.org/articles/opinions/strategic-communications> (accessed 04.09.2023)
16. Politychna systema Ukrainy v umovakh viiny. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. 07.11.2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/politychna-systema-ukrayiny-v-umovakh-viiny> (accessed 04.09.2023)
17. Dynamika poshyrenosti sered naselennia naratyviv «rozholu»: hruden 2022 roku. KMIS. URL: <https://bit.ly/3sFJaxq> (accessed 04.09.2023)
18. Narodnyi top: naivydatnishi ukraintsi usikh chasiv (8-9 zhovtnia 2022). Cotsiolohichna hrupa Reitynh. 14.10.2022. URL: <https://bit.ly/3Z2pOhY> (accessed 04.09.2023)
19. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 18 bereznia 2022 roku «Shchodo realizatsii yedynoi informatsiinoi polityky v umovakh voiennoho stanu» : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 19 ber. 2022 r. № 152/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1522022-41761> (accessed 04.09.2023)
20. Kanaly Akhmetova, Kolomoiskoho, Pinchuka vtratyly 90% reklamnoho rynku, flahmansi shou ta zvilnyly sotni pratsivnykiv. Yak riatiuietsia telerynok Ukrainy. *Forbes.ua*. 30.06.2022. URL: <https://bit.ly/3R4bd3R> (accessed 04.09.2023)
21. Zakon Ukrainy vid 13.12.2022 № 2849-IX Pro media. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-IX#Text> (accessed 04.09.2023)
22. YouTube i mesendzhery zakhopliuut eter. Yak zminyvsia landshaft media pid chas viiny? Gradus research company. Kviten 2023. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/gradus-research-media-consumption-ua/> (accessed 04.09.2023)
23. Mediaspozhyvannia ukraintsi: druhyi rik povnomasshtabnoi viiny. Opytuvannia OPORY. 10.07.2023. URL: https://www.oporaua.org/report/polit_ad/24796-mediaspozhyvannia-ukrayintsi-drugii-rik-povnomasshtabnoyi-viiny (accessed 04.09.2023)
24. Zelenskyi, Arestovych, Zhdanov – Ukrainski “lidery dumok” (opytuvannia). *Opora*. 18.08.2022. URL: <https://www.oporaua.org/viyna/zelenskii-arestovich-zhdanov-ukrayinski-lideri-dumok-opituvannia-24271> (accessed 04.09.2023)

DOI 10.31558/2617-0248.2023.8.9

УДК 355.451(043)

ОРГАНІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТІВ НАТО

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5085-3704>

Гарькавий Є. М., PhD, доцент Воєнної академії імені Євгенія Березняка

Проаналізовано основні підходи до організації стратегічних комунікацій у країнах-членах НАТО. Розглянуто особливості організації та виокремлено основні суб'єкти загальнонаціональної системи стратегічних комунікацій у США. Описано типову структуру інформаційного або об'єднаного інформаційного бюро США, яке утворюється залежно від масштабів операції і складу об'єднаного угруповання військ.

Розглянуто місце і роль системи стратегічних комунікацій у Великій Британії, Французькій Республіці, Федеративній Республіці Німеччина та Литовській Республіці.

Проаналізовано особливості фахової діяльності Центру передового досвіду з питань стратегічних комунікацій НАТО (м. Рига, Латвійська Республіка) та Європейського центру протидії гібридним загрозам (м. Гельсінкі, Фінляндська Республіка).

Розглянуто оновлені підходи до планування операцій НАТО та типову структуру підрозділу стратегічних комунікацій J10. Доведено, що основними цілями організації стратегічних комунікацій у країнах-членах НАТО є інформаційно-комунікативне супроводження воєнних операцій, а також місії і діяльності НАТО шляхом включення стратегічних комунікацій до процесів планування на всіх рівнях військового управління та сприяння проведенню відповідних заходів щодо роз'яснення громадянському суспільству особливостей діяльності НАТО.

Доведено, що для сучасних держав та міжнародних інституцій стратегічні комунікації виступають інструментом управління, метою якого є формування (коригування) соціальних систем

на когнітивному рівні. Діючи в мережі глобально, здійснюючи синхронізуючі і деконфлікуючі ефекти, стратегічні комунікації безпосередньо впливають на розвиток міжнародного інформаційного простору. Тобто стратегічні комунікації зосереджені на когнітивному вимірі глобального міжнародного середовища і забезпечують використання елементів національної стратегічної потужності та реалізації національних стратегічних програм у більш ефективний спосіб.

Ключові слова: стратегічні комунікації, національна безпека, інформаційні операції, НАТО, стандарти НАТО.

Harkavyi Y. M. Organizing strategic communications according to NATO standards

The main approaches to organizing strategic communications in NATO member countries are analyzed. The features of the organization are considered and the main subjects of the national system of strategic communications in the United States are identified. The typical structure of the US information or joint information bureau is described, which is formed depending on the scale of the operation and the composition of the joint group of forces.

The place and role of the strategic communications system in Great Britain, the French Republic, the Federal Republic of Germany and the Republic of Lithuania are considered.

The features of the professional activities of the NATO Center of Excellence for Strategic Communications (Riga, Republic of Latvia) and the European Center for Countering Hybrid Threats (Helsinki, Republic of Finland) are analyzed.

Reviews updated approaches to NATO operations planning and the typical structure of the J10 strategic communications unit. Has proven that the main goals of organizing strategic communications in NATO member countries are information and communication support of military operations, as well as the mission and activities of NATO, by including strategic communications in planning processes at all levels of military command and facilitating the implementation of appropriate measures to explain to civil society. features of NATO activities.

Has proven that for modern states and international institutions, strategic communications act as a management tool, the purpose of which is the formation (adjustment) of social systems at the cognitive level. Acting globally in the network, carrying out synchronizing and deconflicting effects, strategic communications have a direct impact on the development of the international information space. Strategic communications focus on the cognitive dimension of the global international environment and ensure the use of elements of national strategic power and the implementation of national strategic programs in a more effective way.

Keywords: strategic communications, national security, information operations, NATO, NATO standards.

Із початком повномасштабної агресії РФ проти України підходить до організації комунікативної діяльності в інституціях сил оборони України зазнали значних змін: було організовано структурні підрозділи та запроваджено посаду речників, що мають відповідати за комунікацію із медіа та громадянським суспільством, створено офіційні сторінки в соціальних мережах, відновлено діяльність громадських рад при Міністерстві оборони України, переглянуто особливості комунікативного супроводження застосування сил оборони України тощо. Водночас війна продовжується, противник постійно удосконалює форми і методи гібридного впливу, що потребує системного і гнучкого підходу до оновлення державних стратегічних комунікацій відповідно до сучасних викликів і загроз.

У цих умовах виникає потреба у якісному аналізі досвіду організації стратегічних комунікацій відповідно до стандартів НАТО для подальшої імплементації кращих міжнародних практик та недопущення типових помилок при розбудові системи стратегічних комунікацій в Україні.

Аналіз останніх досліджень. О. Заруба в колективній монографії «Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця» [1] дослідив особливості організації стратегічних комунікацій у загальній системі планування конкретних подій чи їх певної послідовності протягом певного часу з єдиною метою. І. Іжуготою було розглянуто організаційно-правові засади формування та розвитку системи стратегічних комунікацій безпекового сектору України [2]. С. Палій вивчив специфіку інституційно-правових механізмів державної політики інформаційної безпеки [3]. У 2023 році НАТО було затверджено Доктрину з інформаційних операцій [4] та Доктрину зі стратегічних комунікацій [5], в яких зокрема уточнено особливості організації стратегічних комунікацій НАТО.

Водночас сьогодні, в умовах складної воєнно-політичної обстановки та перманентної кризи в Україні, для підвищення ефективності й результативності комунікативних спроможностей держави, особливої актуальності набуває потреба узагальнення досвіду реалізації стратегічних комунікацій в умовах воєнного стану та відповідної модернізації підходів до організації стратегічних комунікацій з питань національної безпеки України за стандартами НАТО.

Метою статті є дослідження. Проаналізувати особливості організації, місце і роль системи стратегічних комунікацій у структурі НАТО та країнах-членах НАТО.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи основні підходи до організації стратегічних комунікацій показовим є досвід США. У доповіді фахівців Державного департаменту США щодо проблематики організації стратегічних комунікацій зазначалося: «Ми встановили три стратегічні цілі для управління зовнішньою політикою і сприйняття її на міжнародній арені: Америка має запропонувати позитивне бачення надії і можливості, що ґрунтуються на більшості наших базових цінностей; спільно з нашими партнерами ми прагнемо ізолювати і маргіналізувати агресивних екстремістів, які загрожують свободі і суверенності, до яких так прагнуть цивілізовані національні спільноти, культура і віра; Америка повинна сприяти розвитку спільних інтересів і цінностей між американцями і народами різних країн, культур і віросповідань по всьому світу» [6, с. 162].

На теперішній час до основних суб'єктів загальнонаціональної системи стратегічних комунікацій у США можна віднести:

Управління стратегічних комунікацій (розробка і реалізація стратегічних цілей, виконання стратегічних медіа-планів Державного департаменту США щодо співпраці із засобами масової комунікації; аналіз інформаційного середовища; медійного супроводження діяльності посадовців);

Бюро у справах освіти та культури Державного департаменту США (міжнародні комунікації, освіта);

Бюро міжнародних інформаційних програм (реалізація інформаційної політики, вплив на ключові міжнародні аудиторії та широку громадськість);

Бюро у справах публічної дипломатії і зв'язків з громадськістю (просування національних інтересів та підвищення національної безпеки шляхом інформування і впливу на зарубіжну спільноту, розширення і зміцнення відносин між урядом США і громадянським суспільством);

Бюро з міжнародної безпеки і нерозповсюдження (реалізація стратегічних комунікацій під час інформаційно-просвітницьких заходів);

Центр стратегічних антитерористичних комунікацій (координація інформаційно-комунікативних заходів протидії тероризму і насильницького екстремізму);

Управління з питань політики, стратегічного планування і ресурсів (роз'яснення міжнародної політики США для внутрішньої і зарубіжної спільноти);

Глобальний центр взаємодії (протидія пропаганді та дезінформації зарубіжних країн та міжнародних терористичних організацій) [7, с. 450].

Реалізація стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони США здійснюється через Службу зв'язків з громадськістю. Даний підрозділ складається із підрозділів і посадових осіб, які відповідають за ведення боротьби з чутками і дезінформацією, формування громадської думки в інтересах діяльності уряду та збройних сил США як всередині країни, так у міжнародних відносинах. Служба підпорядковується помічнику Міністра оборони зі зв'язків із громадськістю та має розгалужену структуру, до якої належать центральний апарат, інформаційна служба та навчальні заклади при Міністерстві оборони США.

В умовах воєнного стану на тактичному рівні військового управління передбачається розгортання загонів зв'язків із громадськістю (у дивізіях і бригадах), мобільних загонів (у корпусах), оперативних загонів мовлення (в оперативній ланці). Загін зв'язків із громадськістю залучається до забезпечення дій дивізії, окремої бригади (бригадної тактичної групи), а за необхідності підрозділів сил спеціальних операцій [8, с. 72].

Залежно від масштабів операції і складу об'єднаного угруповання військ передбачено створення інформаційного або об'єднаного інформаційного бюро, а також коаліційного інформаційного прес-центру. Начальник бюро відповідає за організацію роботи з представниками медіа загалом, а також за координацію з оперативним штабом об'єднаного угруповання щодо точності і своєчасності всіх наданих до офіційних медіа даних. До складу інформаційного бюро, зазвичай, входять дві секції:

1. Секція інформаційного забезпечення – є основним підрозділом, що безпосередньо взаємодіє з кореспондентами (журналістами) і забезпечує їх інформацією. На особовий склад секції покладається: організація інтерв'ю та прес-конференцій; підготовка повідомлень для преси, відповідей на запити журналістів; координація контактів командного та оперативного складу з представниками медіа;

2. Секція технічного забезпечення – здійснює організацію заходів, спрямованих на підготовку командного і оперативного складу до незапланованих контактів з представниками преси, радіо і телебачення; акредитацію журналістів; координацію питань забезпечення представників медіа зв'язком, транспортом та іншими матеріально-технічними засобами; організацію відвідування частин і підрозділів представниками медіа [8, с. 72].

Таким чином, узагальнюючи можна констатувати, що основними завданнями реалізації стратегічних комунікацій у США є наступне:

- збереження і підтримання економічної, військової, науково-технологічної та інноваційної переваги США в сучасному світі;

- домінування США у глобальній системі військово-політичних та економічних альянсів, транснаціональних інституцій;

- інноваційні розробки національної концепції у сфері стратегічних комунікацій;

- вплив на масову культуру та глобальні медіа з метою лобювання національних інтересів США.

Велика Британія, у свою чергу, розглядає стратегічні комунікації як механізм координації дипломатичних, економічних та військових сфер. Відтак основним завданням стратегічних комунікацій Великої Британії є забезпечення досягнення стратегічних цілей за допомогою інформаційного потенціалу: комунікації виступають засобом стратегії, яку здійснюють представники уряду, створюючи чи поширюючи ідеї досягнення політичних цілей у суспільстві. Для здійснення ефективного управління та формування суспільної думки необхідно мати доступ та контроль до порядку денного, що висвітлюється медіа. У сфері оборони Великої Британії можна виділити наступні види організації стратегічних комунікацій [9]:

- інформування суспільства з метою розбудови та розвитку довіри до оборонного відомства (здійснюється за допомогою урядових медіа та організації внутрішньо-комунікативної роботи відомства);
- цілеспрямована діяльність щодо залучення окремих осіб, спільнот та організацій до об'єктивного інформування суспільства та попередження дезінформації (реалізує Секретаріат з надзвичайних ситуацій при Кабінеті міністрів);
- діяльність щодо впливу на світосприйняття індивідів та груп (контролюється заступником штабу оборони за участю урядових медіа та внутрішньо-комунікативної роботи Міністерства оборони);
- «м'яка сила»: розбудова міжнародного впливу Великої Британії через зменшення ймовірності зовнішньої антибританської діяльності міжнародних акторів (втілюється шляхом об'єднання роботи Міністерства закордонних справ, Міністерства міжнародного розвитку та Міністерства оборони);
- комунікації, покликані підтримувати дипломатичні зусилля Великої Британії в напрямку налагодження відносин з країнами-партнерами та ймовірними міжнародними противниками (контролюється урядом та Міністерством закордонних справ).

У Французькій Республіці стратегічні комунікації спрямовані на підтримку політики «франкофонії», відому як програма просування французької культури і мови, а також брендів Франції в контексті зростаючої конкуренції між країнами та регіональними блоками, появи нових суверенних держав.

Стратегічні комунікації відіграють значну роль у формуванні суспільної думки з «охопленням точок зору різних політичних кіл» і у Федеративній Республіці Німеччина. Оскільки німецький уряд формується на основі коаліції двох чи більше політичних партій, канцлер, що репрезентує певну політичну силу, намагається задавати порядок денний у медіа з позицій власної партії. Відтак стратегічні комунікації мають вирішувати два блоки питань: по-перше, на внутрішньому рівні, формування позиції щодо певної інформації внутрішньо- чи зовнішньополітичного дискурсу країни має витримувати баланс між позицією політичної сили, яку представляє канцлер, та позицією партнерів по коаліції. По-друге, на зовнішньому рівні, взаємодія керівництва держави зі медіа та наповнення інформаційного поля визначається логікою політичної конкуренції [10].

У Литві наразі функціонує три відділи стратегічних комунікацій: у Міністерстві закордонних справ, у Міністерстві оборони й у складі Збройних сил. Дані підрозділи призначені для виявлення, аналізу та деконструювання російських наративів у литовському інформаційному просторі, планування та реалізацію комунікативних кампаній та програм стійкості. Відділ військових стратегічних комунікацій Збройних сил Литви розділений на чотири окремі секції: оцінки інформаційного середовища, військових зв'язків з громадськістю, інформаційних та психологічних операцій, громадянської освіти [11].

У 2014 році засновано Центр передового досвіду з питань стратегічних комунікацій НАТО, який має статус міжнародної організації (м. Рига, Латвійська Республіка). Станом на сьогодні підрозділами Центру є сектор доктрин і концепцій; сектор підготовки кадрів і навчання; оперативний сектор; технічний і науково-дослідний сектор; сектор комунікацій (всередині НАТО). Управління Центру має назву Директорат, до складу якого входить директор Центру, Радник з правових та фінансових питань, заступник директора (відповідає за основну роботу Центру) та начальник штабу (відповідає за роботу персоналу та інформаційний супровід роботи Центру). Головним органом прийняття рішень є Керівний комітет, до якого входять представників усіх членів НАТО [12].

Головною метою діяльності зазначеного Центру є розвиток комунікативних спроможностей та потенціалу НАТО, підвищення ефективності його місій та функціональної складової шляхом забезпечення планування і реалізації стратегічних комунікацій. До роботи Центру постійно залучаються передові фахівці як з різних сфер стратегічних комунікацій, так і з інших суміжних напрямів професійної діяльності.

Основними завданнями діяльності Центру є: розроблення нормативно-правового базису реалізації стратегічних комунікацій у НАТО як монолітного конструкта; проведення науково-практичних досліджень для вирішення існуючих проблем у сфері стратегічних комунікацій; аналіз, оцінювання та узагальнення досвіду реалізації стратегічних комунікацій; удосконалення освітньої складової реалізації стратегічних комунікацій у країнах-членах НАТО [12].

У квітні 2017 р. представниками країн НАТО та ЄС прийнято рішення про утворення у Фінляндії Європейського центру протидії гібридним загрозам [13].

Метою діяльності Центру є забезпечення інформаційної безпеки та протидія дезінформації щодо ЄС. Завданнями діяльності Центру є: збір та аналіз інформаційних трендів, дослідження особливостей сучасних гібридних війн; проведення навчань для членів ЄС щодо координації діяльності в інформаційному просторі, а також протидії дезінформації і пропаганді; налагодження взаємодії з НАТО з питань реалізації стратегічних комунікацій [13].

Підсумовуючи вищезазначене, можемо констатувати, що основними цілями організації стратегічних комунікацій у країнах-членах НАТО є інформаційно-комунікативне супроводження воєнних операцій, а також місії і діяльності НАТО шляхом включення стратегічних комунікацій до процесів планування на всіх рівнях військового управління та сприяння проведенню відповідних заходів щодо роз'яснення громадянському суспільству особливостей діяльності НАТО.

Водночас у 2023 році, із затвердженням Доктрини зі стратегічних комунікацій та Доктрини з інформаційних операцій були оновлені підходи до планування операцій НАТО, що наразі включають три основні етапи. Розглянемо їх більш детально.

Етап 1 – це оцінювання операційного середовища. На цьому етапі оцінюють вплив відповідних чинників, що стосуються операційного середовища, на діяльність, яку проводять як союзники, так і противники. До таких чинників, зокрема, відносять рельєф місцевості, інфраструктуру, інформаційне середовище, захищені зони, погодні умови, умови навколишнього середовища та медичні умови.

Етап 2 – це оцінювання загроз. Метою другого етапу є визначення ймовірних доктринальних напрямів дій противника незалежно від місцевості та погодних умов (тобто, як суб'єкт буде вести бойові дії відповідно до своїх доктрин або на основі досвіду попередніх операцій).

Етап 3 – це визначення перспективних напрямів дій суб'єктів операційного середовища. На третьому етапі результати оцінювання операційного середовища поєднують із доктринальними планами дій противника та іншими особливостями, розробленими під час оцінювання загроз. Мета інтеграції загроз полягає в тому, щоб визначити, як операційне середовище буде впливати на проведення противником операцій в умовах реальної обстановки [4; 5].

Підрозділ організації стратегічних комунікацій J10, відповідно до стандартів НАТО, має такий кадровий склад: директор Директорату (Департаменту) стратегічних комунікацій, якому підпорядковано Управління аналізу й оцінювання інформаційних загроз (Перше управління), Управління планування інформаційних операцій (Друге управління), Управління зв'язків із громадськістю (Третє управління).

Перше управління виконує такі функції:

- оцінювання інформаційного середовища (моніторинг інформаційних загроз, пошук перспективних цільових аудиторій, аналіз інформаційних (інформаційно-технічних) мереж);
- аналіз даних (Data analysis).

Друге управління виконує такі функції:

- планування заходів стратегічних комунікацій;
- планування військових зв'язків з громадськістю;
- планування інформаційних операцій;
- планування психологічних операцій;
- планування таргетингових стратегій.

Третє управління виконує такі функції:

- планування внутрішніх комунікацій;
- діджиталізація;
- співпраця зі медіа та лідерами громадських думок;
- створення контенту (військові медіа) [5].

Перспективний алгоритм організації стратегічних комунікацій відповідно до стандартів НАТО може включати такі блоки:

- 1) аналіз інформаційного середовища (використовуючи методику PMESII та ASCOPE аналізу);
- 2) виокремлення перспективних цільових аудиторій;
- 3) окреслення комунікативних ризиків і потенційних можливостей (використовуючи методику SWOT-аналізу);
- 4) опрацювання стратегічно-комунікативної стратегії та постановка стратегічно-операційних завдань;
- 5) опрацювання стратегічно-комунікативної тактики та постановка стратегічно-комунікативних завдань;
- 6) виокремлення суб'єктів стратегічних комунікацій;
- 7) визначення критеріїв оцінювання результативності та ефективності;
- 8) підготовка бюджету.

Під час планування зазначених заходів потрібно враховувати, що тактична мета комунікацій – переведення потенційної аудиторії на вищі сходинки так званої «лінійки лояльності», що включає таку послідовність: незнання – знання – зацікавленість – бажання – переконаність – дія. Крайня відправна точка лінійки – незнання, тоді як стратегічна мета комунікацій – досягнення цільовою аудиторією стану, коли є готовність діяти відповідно до задуму суб'єкта інформаційного впливу.

Отже, підсумовуючи зазначимо, що система стратегічних комунікацій у сучасному світі є ефективним інструментом координації інформаційно-комунікативного забезпечення службової діяльності й лобіювання національних інтересів держав, що дозволяє налагоджувати співпрацю із суб'єктами міжнародних відносин у форматі стратегічного партнерства, здійснювати всебічну підтримку медіа, реалізовувати комунікації з громадянським суспільством неперервно отримуючи зворотній зв'язок, забезпечувати стратегічне планування та координацію діяльності в інтересах підготовки і застосування сил оборони.

Починаючи з 2014 року Україна поступово інтегрувала систему стратегічних комунікацій до органів виконавчої влади та сил оборони, набувши при цьому свою унікальну експертизу. Водночас переосмислення досвіду організації стратегічних комунікацій відповідно до стандартів НАТО може сприяти підвищенню ефективності реалізації стратегічних комунікацій в Україні.

Бібліографічний список:

1. Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця : монографія / А. В. Баровська та ін. К. : НА СБ України, 2018. 517 с.
2. Іжutowa І. В. Організаційно-правові засади формування та розвитку системи стратегічних комунікацій безпекового сектору України : дис. канд. наук держ. упр. : 25.00.02. К. : МАУП, 2021. 274 с.
3. Палій С. А. Формування та реалізація державної політики у сфері інформаційної безпеки у країнах ЄС: досвід для України : дис. канд. наук держ. упр. : 25.00.02. К. : МАУП, 2021. 186 с.
4. Allied Join Doctrine For Information Operations / NATO Standard AJP-10.1. Edition A, Version 1. January 2023. URL : <https://www.gov.uk/government/publications/allied-joint-doctrine-for-information-operations-ajp-101> (дата звернення: 04.10.2023).
5. Allied Joint Doctrine for Strategic Communications / NATO Standard AJP-10. Edition A, Version 1. March 2023. URL : <https://www.gov.uk/government/publications/allied-joint-doctrine-for-strategic-communications-ajp-10> (дата звернення: 04.10.2023).
6. Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах : монографія / В. М. Бебик, С. І. Даниленко, В. В. Копійка та ін. ; КНУ ім. Тараса Шевченка. К. : ВАДЕКС, 2019. 441 с.
7. Комунікативні тренди міжнародних відносин: монографія / Є. А. Макаренко, М. М. Рижков, Н. О. Піпченко, Т. В. Москаленко, І. І. Погорська ; КНУ ім. Тараса Шевченка. К. : Центр вільної преси, 2016. 614 с.
8. Гребенюк М. В. Основи стратегічних комунікацій за стандартами НАТО : навч. посіб. К. : НУОУ, 2017. 180 с.
9. Defence Strategic Communication: an Approach to Formulating and Executing Strategy. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/804319/20190523-dcdc_doctrine_uk_Defence_Stratategic_Communication_jdn_2_19.pdf (дата звернення: 06.10.2023).
10. Government communication in comparative perspective. WZB Discussion Paper. URL: https://www.researchgate.net/publication/330683193_Government_Communication_in_a_Comparative_Perspective (дата звернення: 06.10.2023).
11. The Lithuanian Approach to Military Strategic Communications to counter Threats in the Information Environment: a model for the CAF. URL: <https://www.cfc.forces.gc.ca/259/290/23/192/Tremblay.pdf> (дата звернення: 07.10.2023).
12. NATO Strategic Communications Centre of Excellence. URL: <https://www.stratcomcoe.org/> (дата звернення: 07.10.2023).
13. The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats. URL: <https://www.hybridcoe.fi> (дата звернення: 07.10.2023).

References:

1. Strategichni komunikaciyi v umovax gibry`dnoyi vijny`: poglyad vid volontera do naukovcya : monografiya / A. V. Barov's'ka ta in. K. : NA SB Ukrainy`, 2018. 517 s.
2. Izhutova I. V. Organizacijno-pravovi zasady` formuvannya ta rozvy`tku sy`stemy` strategichny`x komunikacij bezpekovogo sektoru Ukrainy` : dy`s. kand. nauk derzh. upr. : 25.00.02. K. : MAUP, 2021. 274 s.
3. Palij S. A. Formuvannya ta realizaciya derzhavnoyi polity`ky` u sferi informacijnoyi bezpeky` u krayinax YeS: dosvid dlya Ukrainy` : dy`s. kand. nauk derzh. upr. : 25.00.02. K. : MAUP, 2021. 186 s.
4. Allied Join Doctrine For Information Operations / NATO Standard AJP-10.1. Edition A, Version 1. January 2023. URL : <https://www.gov.uk/government/publications/allied-joint-doctrine-for-information-operations-ajp-101> (data zvernennya: 04.10.2023).
5. Allied Joint Doctrine for Strategic Communications / NATO Standard AJP-10. Edition A, Version 1. March 2023. URL : <https://www.gov.uk/government/publications/allied-joint-doctrine-for-strategic-communications-ajp-10> (data zvernennya: 04.10.2023).
6. Strategichni komunikaciyi v mizhnarodny`x vidnosy`nax : monografiya / V. M. Beby`k, S. I. Dany`lenko, V. V. Kopyjka ta in. ; KNU im. Tarasa Shevchenka. K. : VADEKS, 2019. 441 s.
7. Komunikaty`vni trendy` mizhnarodny`x vidnosy`n: monografiya / Ye. A. Makarenko, M. M. Ry`zhkov, N. O. Pipchenko, T. V. Moskalenko, I. I. Pogors`ka ; KNU im. Tarasa Shevchenka. K. : Centr vil`noyi presy`, 2016. 614 s.
8. Grebenyuk M. V. Osnovy` strategichny`x komunikacij za standartamy` NATO : navch. posib. K. : NUOU, 2017. 180 s.
9. Defence Strategic Communication: an Approach to Formulating and Executing Strategy. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/804319/20190523-dcdc_doctrine_uk_Defence_Stratategic_Communication_jdn_2_19.pdf (data zvernennya: 06.10.2023).

10. Government communication in comparative perspective. WZB Discussion Paper. URL: https://www.researchgate.net/publication/330683193_Government_Communication_in_a_Comparative_Perspective (data zvernennya: 06.10.2023).
11. The Lithuanian Approach to Military Strategic Communications to counter Threats in the Information Environment: a model for the CAF. URL: <https://www.cfc.forces.gc.ca/259/290/23/192/Tremblay.pdf> (data zvernennya: 07.10.2023).
12. NATO Strategic Communications Centre of Excellence. URL: <https://www.stratcomcoe.org/> (data zvernennya: 07.10.2023).
13. The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats. URL: <https://www.hybridcoe.fi> (data zvernennya: 07.10.2023).

DOI 10.31558/2617-0248.2023.8.10

УДК 321.01:342.228

ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ ЯК РЕСУРС СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6977-9716>

Голденштейн К. О., Політико-правовий коледж «АЛСКО» (м. Київ, Україна)

У статті розглянуто взаємозв'язок політики пам'яті та символічної політики з урахуванням таких важливих складових, як історична політика, політичне використання минулого, міфотворчість, колективна ідентичність, історичний наратив, публічна комеморація. Відповідно запропоновано інтерпретацію зазначених складових. Історична політика – сегмент політики пам'яті, що означає інтерпретацію історії, обрану з політичних (партійних) мотивів, та спроби переконання громадськості у правильності такої інтерпретації з метою утвердження певних уявлень про колективне минуле і формування відповідної культурної інфраструктури, освітньої політики, законодавчого регулювання. Політичне використання минулого – звернення до історії в політичному контексті незалежно від того, чи складається воно в послідовну стратегію. Міфотворчість – конструювання або ж відтворення вже наявних міфів, необхідних для консолідації спільноти та громадянської злагоди щодо значущих ідей та актуальних рішень, які проводять владні еліти та держава. Колективна ідентичність – різновид соціальної консолідації, що поєднує у собі прив'язку до певної території, спільні історичні спогади, міфи, традиції. Історичний наратив – сюжетно оформлена розповідь, що пропонує завершену картину історії, складену з подій-фрагментів, які можуть бути розгорнуті в самостійні сюжетні оповіді. Публічна комеморація – сукупність публічних актів пригадування, осмислення та переосмислення в сучасному контексті історичних постатей, подій, образів минулого. На цій основі розкрито процес конструювання колективних і політичних ідентичностей за допомогою використання ресурсів історії. Доведено, що політика пам'яті потребує опори у вигляді символів, оскільки вони закріплюють спогади для майбутнього і забезпечують певну соціальну цілісність для наступних поколінь. Політика пам'яті визначається як сукупність публічних взаємодій політичних сил, зацікавлених в особливому розумінні минулого. Зазначається, що гегемонія тих чи інших версій пам'яті про давнє або недавнє минуле є динамічним результатом взаємодії (конкуренції або конвергенції) різних наративів. Утверджується розуміння символічної політики як взаємодії широкого кола акторів, які просувають різноманітні інтерпретації соціальної реальності, що можуть конкурувати, сполучатися або підтримувати один одного. З'ясовано, що боротьба в сучасному світі не зводиться до традиційної ідеологічної боротьби. У полі символічної політики діють специфічні механізми, вивчення яких дає змогу краще зрозуміти, чому одні способи інтерпретації соціальної реальності є впливовішими за інші, чим визначається успіх і які ресурси працюють ефективніше.

Ключові слова: політика пам'яті, символічна політика, міфотворчість, колективна ідентичність, історичний наратив, публічна комеморація.

Goldenstein K. O. Memory politics as a resource of symbolic politics

The article examines the relationship between the politics of memory and symbolic politics, taking into account such important components as historical politics, political use of the past, mythmaking, collective identity, historical narrative, public commemoration. Accordingly, the interpretation of the specified components is proposed. Historical politics is a segment of the politics of memory, which means the interpretation of history chosen for political (party) motives, and attempts to convince the public

©Голденштейн К. О., 2023